

Név:

Aláírás:

1. (2+3+5 pont)

a) Legyen $f(x) = 1/x^3$. Írd fel f lineáris approximációját az $x_0 = 2$ pont körül! Adj minél pontosabb felső korlátot a lineáris approximáció hibájára, vagyis $|f(2+\Delta x) - f(2) - f'(2)\Delta x|$ -re, ha $\Delta x \in [0, 0.1]$!

$$f(x) = x^{-3}, f'(x) = -3x^{-4}, f''(x) = 12x^{-5}, f(2) = \frac{1}{8}, f'(2) = -\frac{3}{16}, f''(2) = \frac{12}{32} = \frac{3}{8}$$

$$f(2+\Delta x) = \frac{1}{8} - \frac{3}{16}\Delta x + \text{hiba}(\Delta x)$$

$$|\text{hiba}(\Delta x)| \leq \frac{1}{2} \Delta x^2 \max_{x \in [2, 2+\Delta x]} |12x^{-5}| = \frac{1}{2} \Delta x^2 \cdot \frac{3}{8} = \frac{3}{16} \Delta x^2$$

b) Alkalmazd az Euler, illetve a Heun módszert a következő DE-re $\Delta x = 0.1$ lépésközzel az $y(3) = 1$ kezdeti feltétel mellett!

$$y' = (x+y)^2 + 1.$$

Mit jósol a két módszer $y(3.1)$ -re?

Euler:

$$y(3.1) \approx 1 + \left[(3+1)^2 + 1 \right] \cdot 0.1 = 2.7$$

Heun:

$$y(3.1) \approx 1 + \frac{1}{2} \left\{ 17 + \left[(3.1+2.7)^2 + 1 \right] \right\} \cdot 0.1$$

c) Keres numerikus egyenleteket a következő DE közelítő megoldására:

$$xu''(x) + u'(x) + u(x) = 3, \quad u(0) = u(1) = 0.$$

Approximaljuk az u függvényt a következő vektorral: $\vec{u}_i = u(i\Delta x)$, $i = 1, \dots, 4$, $\Delta x = 1/5$.

- Közelítsd $u''(x)$ -t az $u(x \pm \Delta x)$, $u(x)$ értékek segítségével!

$$u''(x) = \frac{1}{\Delta x^2} \left(u(x+\Delta x) - 2u(x) + u(x-\Delta x) \right)$$

- Írd fel az ennek megfelelő véges differenciás közelítést a DE-nek mint egy inhom. lin. egyenletet a \vec{u} vektorral!

$$\begin{bmatrix} 1\Delta x & & & & \\ & 2\Delta x & & & \\ & & 3\Delta x & & \\ & & & 4\Delta x & \\ & & & & \end{bmatrix} \cdot \frac{1}{\Delta x^2} \begin{bmatrix} -2 & 1 & & & \\ 1 & -2 & 1 & & \\ & 1 & -2 & 1 & \\ & & 1 & -2 & 1 \\ & & & 1 & -2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \\ u_4 \end{bmatrix} + \frac{1}{\Delta x} \begin{bmatrix} -1 & 1 & & & \\ & -1 & 1 & & \\ & & -1 & 1 & \\ & & & -1 & 1 \\ & & & & -1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \\ u_4 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \\ u_3 \\ u_4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 3 \\ 3 \\ 3 \\ 3 \end{bmatrix}$$

3a. (5 pont)

$$y' = (y-1)(2-y)(y-3) = -y^3 + 6y^2 - 11y + 6 = f(y)$$

Keresd meg a DE fixpontjait!

$$y_1 = 1, \quad y_2 = 2, \quad y_3 = 3$$

Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t!

$$\frac{df(y)}{dy} = f'(y) = -3y^2 + 12y - 11$$

$$\frac{d}{dt}(y-1) = \frac{d}{dt} \Delta y = f'(1) \Delta y = -2 \Delta y \quad \left| \quad \frac{d}{dt}(y-2) = \frac{d}{dt} \Delta y = 1 \cdot \Delta y \quad \left| \quad \frac{d}{dt}(y-3) = \frac{d}{dt} \Delta y = -2 \Delta y \right.$$

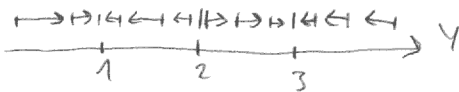
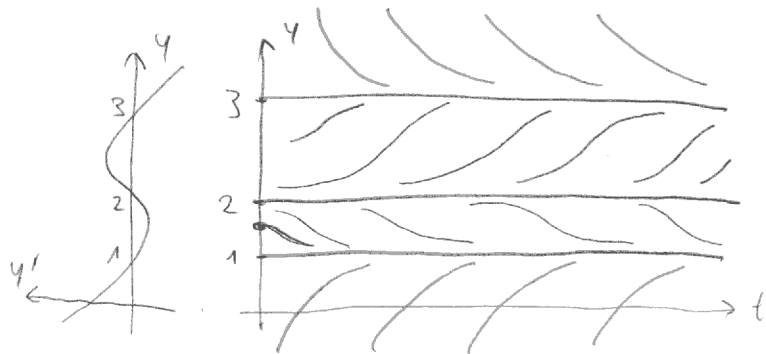
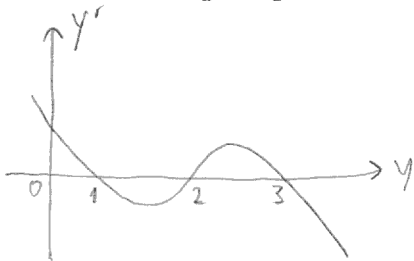
$$\begin{array}{c} \uparrow \\ -3 \cdot 1^2 + 12 \cdot 1 - 11 \\ \uparrow \\ -3 \cdot 2^2 + 12 \cdot 2 - 11 \end{array}$$

Ha $y(0) = 1.5$, mennyi

$$\lim_{x \rightarrow \infty} y(x) = 1$$

$$\lim_{x \rightarrow -\infty} y(x) = 2$$

Vázold a DE megoldásgorbeit!

3b. (5 pont) Legyen

$$\partial_t \phi(t, x) = \partial_x^2 \phi(t, x), \quad \phi(t, x + 2\pi) = \phi(t, x), \quad \phi(0, x) = f(x),$$

ahol $f(x) = 5$, ha $x \in [2, 3]$, amugy 0 a $[0, 2\pi]$ intervallum többi részén. Fejezd ki $\phi(t, x)$ -t Fourier sor segítségével!

$$f(x) = \sum_{n \in \mathbb{Z}} (e_n, f) \cdot \frac{e^{inx}}{\sqrt{2\pi}} = \sum_{n \in \mathbb{Z}} \left(\int_0^{2\pi} \frac{e^{-inx}}{\sqrt{2\pi}} f(x) dx \right) \cdot \frac{e^{inx}}{\sqrt{2\pi}} =$$

$$= \sum_{n \in \mathbb{Z}} \left(\frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_2^3 e^{-inx} \cdot 5 dx \right) \cdot \frac{e^{inx}}{\sqrt{2\pi}} = \sum_{n \in \mathbb{Z}} 5 \cdot \frac{e^{-in \cdot 3} - e^{-in \cdot 2}}{-in} \cdot \frac{1}{2\pi} e^{inx}$$

$$\text{Mivel } \partial_x^2 \left(\frac{e^{inx}}{\sqrt{2\pi}} \right) = -n^2 \left(\frac{e^{inx}}{\sqrt{2\pi}} \right), \text{ így}$$

$$\phi(t, x) = \sum_{n \in \mathbb{Z}} 5 \cdot \frac{e^{-in \cdot 3} - e^{-in \cdot 2}}{-in} \cdot \frac{1}{2\pi} \cdot e^{inx} \cdot e^{-n^2 t}$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2y_1 \\ 3y_1 + 3y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Keress meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

$$A = \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 3 & 3 \end{pmatrix}$$

$$\det(A - \lambda E) = 0 = \begin{vmatrix} 2-\lambda & 0 \\ 3 & 3-\lambda \end{vmatrix} \Rightarrow \lambda_1 = 2, \quad \lambda_2 = 3$$

$$\bar{V}_1: \quad \begin{pmatrix} 2-2 & 0 \\ 3 & 3-2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 3 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \Rightarrow v = -3u, \quad \bar{V}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ -3 \end{pmatrix}$$

$$\bar{V}_2: \quad \begin{pmatrix} 2-3 & 0 \\ 3 & 3-3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 & 0 \\ 3 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \Rightarrow -1 \cdot u = 0, \quad \bar{V}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Írd fel a DE általános megoldását!

$$\bar{y}_{\text{alt}}(t) = C_1 e^{2t} \begin{pmatrix} 1 \\ -3 \end{pmatrix} + C_2 e^{3t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$\begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix} = C_1 \begin{pmatrix} 1 \\ -3 \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$\left. \begin{array}{l} 3 = C_1 \\ 1 = -3C_1 + C_2 \end{array} \right\} C_1 = 3, \quad C_2 = 10$$

$$\bar{y}_{\text{part}}(t) = 3 e^{2t} \begin{pmatrix} 1 \\ -3 \end{pmatrix} + 10 e^{3t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

((2+2+1)+(3+1+1) pont)

A) $y'' + 2y' + 3y = (t^2 + 1)^2$, $y(0) = 4$, $y'(0) = 5$. Mennyi $Y(s)$? ($\mathcal{L}(t^n) = \frac{n!}{s^{n+1}}$)

$$(s^2 Y(s) - 4s - 5) + 2(s Y(s) - 4) + 3Y(s) = \frac{4!}{s^5} + 2 \cdot \frac{2!}{s^3} + \frac{1}{s}$$

$$Y(s) = \frac{1}{s^2 + 2s + 3} \left(\frac{4!}{s^5} + 2 \cdot \frac{2!}{s^3} + \frac{1}{s} + 4s + 13 \right)$$

$$s^2 + 2s + 3 = 0 \rightarrow s_{1,2} = \frac{-2 \pm \sqrt{-8}}{2} = -1 \pm \sqrt{2} \cdot i$$

Ird fel $Y(s)$ parciais tort felbontasat! (Az egyutthatokat nek kell kiszamolni.)

$$Y(s) = \frac{A}{s - (-1 + \sqrt{2}i)} + \frac{B}{s - (-1 - \sqrt{2}i)} + \frac{C}{s^5} + \frac{D}{s^4} + \frac{E}{s^3} + \frac{F}{s^2} + \frac{G}{s}$$

Mennyi $y(t)$?

$$y(t) = A e^{(-1 + \sqrt{2}i)t} + B e^{(-1 - \sqrt{2}i)t} + \frac{C}{4!} t^4 + \frac{D}{3!} t^3 + \frac{E}{2!} t^2 + Ft + G$$

B) Oldd meg a $y'' + 9y = f(t)$ DE-t: 1. Keresd meg a G retardalt Green fuggvenyt!

• $G(t) = 0$, ha $t < 0$

• $G''(t) + 9G(t) = 0$, ha $t > 0 \Rightarrow G(t) = C_1 \cos(3t) + C_2 \sin(3t)$

• ha $t \approx 0$, $G''(t) \approx \delta(t)$, tehát $G(0^+) = 0$, $G'(0^+) = 1$.

igy $C_1 = 0$, $C_2 = \frac{1}{3}$

$$G(t) = \begin{cases} 0, & \text{ha } t < 0 \\ \frac{1}{3} \sin(3t), & \text{ha } t > 0 \end{cases}$$

$$\begin{aligned} & \text{vagy } G(t) = k_1 e^{3it} + k_2 e^{-3it} \\ & \left. \begin{aligned} k_1 + k_2 &= 0 \\ 3ik_1 - 3ik_2 &= 1 \end{aligned} \right\} k_1 = \frac{1}{6i}, k_2 = -\frac{1}{6i} \\ & G(t) = \frac{1}{3} \frac{e^{3it} - e^{-3it}}{2i} = \frac{1}{3} \sin(3t) \end{aligned}$$

2. G segitsegevel fejezd ki y -t, ha $y(t) = f(t) = 0$ amikor $t \ll 0$!

$$\begin{aligned} y(t) &= (G * f)(t) = \int_{-\infty}^{\infty} G(t-\tau) f(\tau) d\tau = \int_{-\infty}^t \frac{1}{3} \sin(3(t-\tau)) f(\tau) d\tau = \\ &= \int_0^t \frac{1}{3} \sin(3(t-\tau)) f(\tau) d\tau. \end{aligned}$$

3. Hasznald G -t arra, hogy kifejezd a megoldast $t > 0$ -ra, ha $y(0) = 7$!

$$\begin{aligned} y(t) &= 7 \cdot G(t) + \int_0^t G(t-\tau) f(\tau) d\tau = \\ &= 7 \cdot \frac{1}{3} \sin(3t) + \int_0^t \frac{1}{3} \sin(3(t-\tau)) f(\tau) d\tau \end{aligned}$$